

TŘEBOVĚTICE, okr. Jičín, Královéhradecký kraj

Pravěký rondel

4900–4200 př. Kr.?

Význam: Jediný rondel v Čechách zachovaný v podobě reliéfních útvarů.

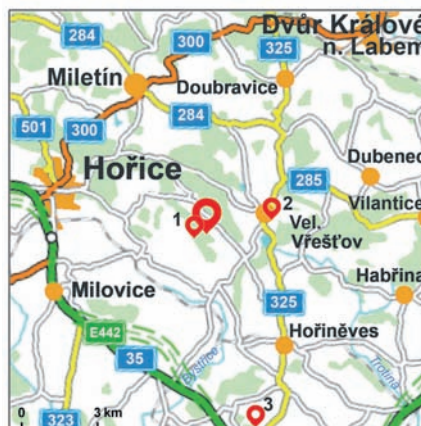
Historie: Kruhové ohrazení u Třebovětic představuje unikátní archeologickou památku, i když jej zatím s jistotou nedokážeme chronologicky a funkčně zařadit. V zásadě existují dvě možné interpretace této lokality: buď jde o unikátně zachovaný *rondel z období mladého neolitu, nebo o nový typ areálu (svatyni?) z doby laténské. Mohou platit i obě možnosti zároveň, neboť neolitické valové ohrazení mohlo být druhotně využito v době laténské.

Terénní relikt areálu tvoří soustava kruhových *valů a příkopů. Jak ukázala malá sondáž v 60. letech 20. století, konstrukce valu byla pravděpodobně hliněná – z nasypané hlíny zpevněné vodorovně kladnou tyčevinou. Nedávno provedené

*geofyzikální měření nezjistilo žádné stopy po vnitřní zástavbě. Svým kruhovým tvarem, velikostí a čtyřmi vstupy orientovanými podle světových stran připomíná památka neolitické rondely; od všech známých případů na našem území i ve střední Evropě se však liší jednoznačně zachovaným valem (na ostatních lokalitách jsou u rondelů doloženy pouze hluboké příkopy). O přítomnosti valů kolem neolitických rondelů se stále diskutuje. Výjimečnost třebovětického případu může být způsobena náhodou, totiž umístěním lokality v zalesněné oblasti s relativně vyšší nadmořskou výškou (360–370 m). Ostatní rondely se zpravidla vážou na centrální sídelní oblasti s intenzivním zemědělstvím, v nichž mohla případné valy dávno zničit orba. V areálu byl náhodně objeven neolitický kamenný sekeromlat a v okolí lokality se nacházejí místa

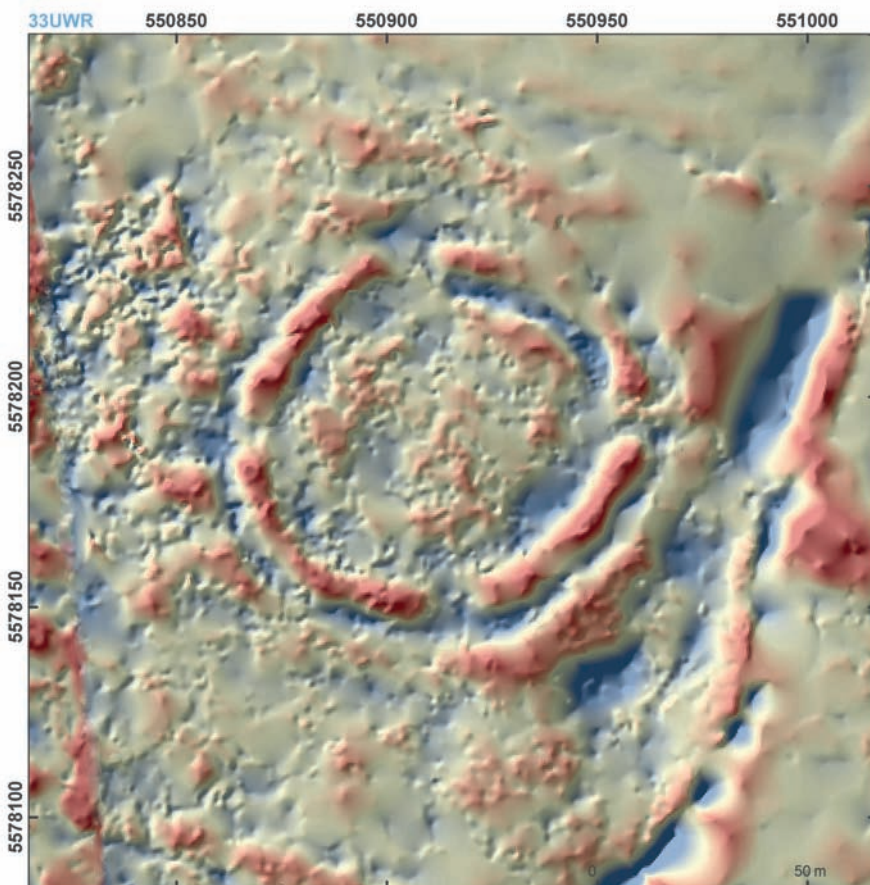
↑ Panoramatický pohled na pravěký areál v Třebovětích. Foto Z. Kačerová, 2013.

□ Plán lokality vytvořila podle LLS snímku A. Danielisová.

→ LLS snímek (model lokálního reliéfu) areálu s několikanásobnými valy a příkopy. Data ČÚZK Praha; zpracovala A. Danielisová 2014.

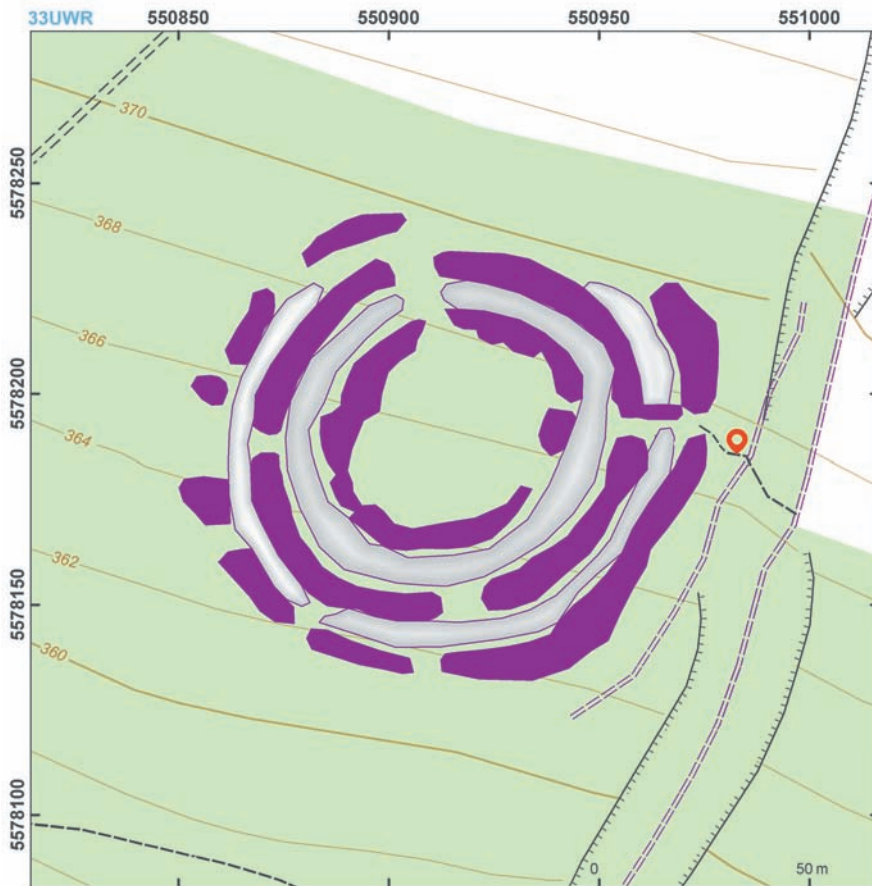
těžby kamenné suroviny, která se v neolitu využívala na výrobu nástrojů.

Pokud by objekt skutečně patřil do období neolitu, mělo by to zásadní význam pro pochopení funkce rondelů. Uvažuje se, že šlo o shromaždiště, svatyně, astronomické observatoře či dokonce hřiště určená k rituálním soutěžím a představením. Je takřka jisté, že nesloužily jako obranná opevnění, čemuž by zcela odpovídal i fakt, že valy jsou situovány na vnější, nikoliv vnitřní straně příkopů. Podobný

princip je doložen u řady kruhových areálů typu *henge* v Británii (viz *rondel). Umísťování valů vně příkopů navozuje dojem, že mohlo jít o určitý typ rituálních areálů či jevišť neboli amfiteátrů, ohrazených valy a někdy ještě navíc palisádami (některé studie poukazují na dobrou akustiku v takto vybudovaných objektech).

Alternativní možnost *datování areálu se opírá o nález vrstvy s laténskou keramikou, zachycené již zmíněným *archeologickým výzkumem. Vrstva sice dokládá aktivity z tohoto

období, jelikož ovšem překrývala patu valu, může být přibližně stejného stáří jako val, ale i podstatně mladší. Není vyloučeno, že v době laténské byl využit již existující starší útvar, který musel být v terénu patrný ještě mnohem lépe než dnes. Nápadné starší terénní reliktů se v pravěku znovu užívaly (ať už k obdobným, nebo jiným účelům než dříve) poměrně často. V daném případě odpovídá poloha lokality a její charakter např. tzv. *Viereckschanzím nebo některým laténským areálům kruhového tvaru v dnešním Německu.

Popis: Lokalita leží v oblasti středního toku Bystřice v severovýchodních Čechách. Ze severu je omezena hřebenem Vřeštovského chlumu, na jihu na ni navazuje v minulosti hustě osídlený hradecký sídelní region. Oblast představuje nejsevernější výběžek pravěkého osídlení v dané části Čech.

Areál má nepravidelně kruhový půdorys o rozměrech zhruba 86 × 75 m. Tvoří jej několik koncentrických valů, širokých asi 6–8 metrů a poměrně nízkých. Zdá se, že

valy byly původně přerušeny zhruba ve směru hlavních světových stran čtyřmi vchody. To je jeden z charakteristických znaků rondelů, neboť takto orientované vstupy mohly být použity třeba k pozorování astronomických jevů (např. východu slunce při slunovratu či rovnodennosti). Pravděpodobné vstupy jsou tvořeny jen jednoduchými mezerami ve valích, příp. i příkopech. Severní vchod je asi 5 m široký, východní kolem 4 m, jižní přes 6 m a západní znovu asi 4 m. V terénu jsou také zachová-

ny nevýrazné příkopy o šířce asi 4 m na vnitřní straně valů, resp. mezi nimi.

Současný stav památky výrazně ovlivnily druhotné zásahy a letitá eroze. Rondel bezprostředně míjí *úvozová cesta středověkého stáří, což nasvědčuje tomu, že musel být ve středověku na povrchu jasně patrný. [ad]

Literatura: Mangel 1999; Květina a kol. 2009; Řídký 2011; Kovárník – Mangel 2013.

Navigační bod: N 50°21'12.69", E 15°43'00.07" (vstup od východu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování na severozápadním okraji obce Skála na jih po neznačené cestě až k asfaltové silnici a z ní se ihned odpojit na polní cestu dále na jih. Rondel se nachází na začátku lesa, po pravé straně cesty.

Rizika: Nepříjemný bodavý hmyz (ovádi) v letních měsících.

Okolí: [1] Třebovčice (JC), mohylník Jeřice z mladší doby bronzové: N 50°20'58.29", E 15°42'26.69" (1,3 km).

[2] Velký Vřeštov (TU), zřícenina hradu: N 50°21'22.56", E 15°45'13.36" (2,5 km).

[3] Chlum u Hradce Králové (HK), bojiště bitvy u Chlumu r. 1866: N 50°16'44.71", E 15°44'34.09" (9,0 km).

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.